

Zákon ze dne 29. února 1920, č. 125. Sb. z. a n. o volebním soudě s novelou ze dne 30. května 1924, č. 145. Sb. z. a n. a zákon ze dne 18. června 1924, č. 144, Sb. zak. a nař. o inkompatibilitě (neslučitelnosti).

Frant. Svěrák.

Úvod.

Volební zákon řeše teoreticky spornou otázku, kdo má ověřovati volby do zákonodárných sborů a kdo má rozhodovati o platnosti naříkaných voleb, zda totiž zákonodárný sbor neb zvláštní soud, přidržel se soustavy anglické, která dává o tom rozhodovati soudu oproti soustavě francouzské, dle níž o těchto otázkách rozhoduje zákonodárný sbor sám. Zákonodárce náš rozhodl se pro první soustavu, uvažuje, že zákonodárný sbor nedává dle zkušenosti záruk, že by otázky tyto řešil nestranně a urychleně. Zákonodárce náš nevytvořil však z rozumných důvodů úsporných zvláštního soudního tribunálu, jenž by trvale a výhradně se zabýval těmito otázkami, nýbrž připnuv tento soud úzce k nejvyššímu správnímu soudu, přibral k němu osoby práva znalé, avšak stojící mimo organizaci určitého soudu. Touto kombinací chtěl zákon vyhověti jednak zásadám demokratického státního zřízení, jednak zabezpečiti jednotnost a odbornost při rozhodování. (Důvodové zprávy vládní a výboru.) Stručné předpisy zákona, zvláště o řízení před volebním soudem, doplněny jsou ustanoveními zákona o nejvyšším správním soudě a jednacím řádu tohoto soudu, které platí obdobně pro volební soud. (§ 23. zák. o volebním soudě.) Aby mandátu nebylo zneužíváno, uzákoněn po příkladě jiných, hlavně západoevropských států zákon o neslučitelnosti. Provádění tohoto zákona svěřeno volebnímu soudu, takže výklad o volebním soudě dlužno rozšířiti na výklad zákona o neslučitelnosti, pokud zasahuje tento zákon do zákona o volebním soudě. Proto nezmíněno o výboru inkompatibilitním, jehož ustanovení jsou ostatně lex nuda. Pro výklad pojednávaných zákonů dle obdoby dlužno míti zření jen k zákonům platícím v historických zemích českých, pokud nejsou společně a to dle zřejmého úmyslu zákonodárcova vyjádřeného v § 23., odst. 1. zákona o volebním soudě a pak z té úvahy, že jak vládní osnova, tak převážná většina zákonodárců vycházela z práva v těchto zemích platícího. Při rozporu práv v bývalých obou polovicích říše nebyl by ani obdobný výklad možný. Tam, kde úmysl zákonodárce zřejmě chce užiti práva platného pro Slovensko a

Podkarpatskou Rus (§ 2. zák. o vol. soudě »práva znalí«), přirozeně platí zákony v těchto částech republiky. Poněvadž v těchto zemích není zákonných ustanovení pro vykládací pravidla mimo zákon obchodní, jest nezbytně potřeba, aby pro výklad zákonů popřevratových byla uzákoněna společná vykládací pravidla.

Kde užito zkratky »zák.«, rozumí se zákon o volebním soudě; zkratkou »nov.« označena jest novela k zákonu o volebním soudě a zkratkou »zák. ink.« zákon o meslučitelnosti.

Zákon technicky následkem horečné činnosti revolučního Nár. shromáždění není úplně dokonalý a dává podnět k nesčetným velmi sporným výkladům, kterým přesnějším formulováním mohlo se předejíti. Dle svých slabých sil praktika, pracovavšího skoro výhradně v oboru práva soudcovského a na základě velmi sporných písemnických hmotin, snažil jsem se vyřešiti tyto sporné otázky. Jsa si ale vědom své nedokonalosti, budu povděčen, jestliže jinými, daleko povolanejšími, budu poučen o lepším. K výkladu užil jsem vládní osnovy, Zprávy ústavního výboru o návrhu vládním (tisk 2424), Zprávy ústavního výboru o vol. zákoně do Národního shromáždění (tisk 2374), vládních osnov, Zpráv ústavního výboru posl. sněmovny a senátu o návrzích vládních (tisk 4567, 4568 a 1857), Soustavy československého práva státního od prof. Dra. Weyra a pojednání doc. Dra. Jar. Stránského. »K otázce ztráty poslaneckého mandátu výrokem volebního soudu« vydaného v časopise pro právní a státní vědu v roč. VI., čís. VI. a VII.

A.

Organisace volebního soudu.

§ 1.

Osoby soudní a sídlo soudu.

Volební soud skládá se z presidenta, 12 přísedících, stejného počtu náhradníků a potřebného počtu senátních presidentů a stálých referentů a jich náhradníků (§§ 1. a 5. zák. a nov.). Zákonem a ještě lépe novelou vymezen přesně počet senátních presidentů, stálých referentů a jich náhradníků a sice po čtyřech od každé kategorie (§ 5. odst. 2. zák., § 9. odst. 2. nov. »čtyř votantů počítajíc v to stálého referenta« a § 13. odst. 3. nov. »všichni votanti (§ 9. odst. 2.)«. Podle novely nazývají se radové nejv. správ. soudu zasedající při rozhodování podle § 13 b) zák. votanty, k nimž počítá se i stálý referent. Presidentem jest dočasný první president nejv. správního soudu, senátní presidenti, stáli zpravodaji jsou přidělováni volebnímu soudu ze senátních presidentů a radů nejv. správního soudu. Nejv. správní soud opatří také místnosti, věcné potřeby a síly pomocné. Presidenta soudu zastupuje jako náměstek II. president nejv. správ. soudu a v senátech (§ 5. zák.) senátní presidenti nejv. správního soudu (§ 1. zák.). Sporná může býti otázka, zda může zastupovati u volebního soudu presidenta nebo jeho náměstka nejstarší

člen nejv. správního soudu, který dle § 1. jednacního řádu nejv. správního soudu je povolán je zastupovati u nejv. správního soudu, nemohou-li tito svých funkcí vykonávati. Tuto otázku dlužno zodpověděti kladně, neboť nelze zato míti, že by zákon zamýšlel, aby při často maléhavých a časově vyměřených úkolech volebního soudu byl tento bez vedení.

Zákon sice nepraví výslovně, že sídlem volebního soudu je Praha, avšak přiřčením voleb. soudu k nejv. správnímu soudu, jehož sídlem je podle zákona Praha, z ustanovení § 4. zákona a zejména též z ustanovení § 2. odst. 3. zák. a nov., dle něhož čtyři přísedící a všichni náhradníci musí býti ze sídla soudu, vychází zřejmě, že sídlem soudu je dle úmyslu zákonodárce Praha.

§ 2.

Nabývání členství přísedících a jich náhradníků a jejich kvalifikace.

Přísedící a jich náhradníky volí poslanecká sněmovna na své volební období. Uplynulo-li volební období poslanecké sněmovny, nebo byla-li rozpuštěna, zůstávají přísedící (náhradníci) v úřadě do té doby, až nová sněmovna zvolí nové přísedící (náhradníky) (§ 2., odst. 1. nov.). Náhradník volí se vždy za určitého přísedícího a nastupuje na jeho místo ve schůzi plenární nebo v senátě volebního soudu, jestliže onen přísedící přechodně nebo trvale nemůže vykonávati své funkce (§ 2 a] nov.). Ubude-li některý přísedící, povolá president na jeho místo náhradníka za něj zvoleného a požádá poslaneckou sněmovnu, aby zvolila nového náhradníka (§ 3. posl. odst. nov.). Dosavadní přísedící, zvolení podle zákona, pozbývají členství přísedících, jakmile poslanecká sněmovna zvolí nové přísedící a náhradníky volebního soudu podle nov., a tím dnem nabudou účinnosti §§ 2 a), 3. nov. (článek II. nov.). Není zákonné překážky, aby přísedící znovu byli voleni (§ 2. zák.).

Volitelní jsou státní občané čl. republiky, kteří jsou znalí práv, dokonali 40. rok věku svého a jsou alespoň deset let státními občany čl. republiky a to nepřetržitě, nikoliv sčítáním dob, po které byli státními občany (§ 2. zák. »jsou«) a nejsou vyloučeni z práva voliti do obcí. Pro volby, které se vykonají do 31. prosince 1929, neplatí podmínka o desítiletém státním občanství. Mohou tudíž býti přísedícími všichni kvalifikovaní státní občané, tudíž i ministři a veřejní úředníci a činní soudcové z povolání. Ustanovení §§ 87. a 100. Ústavní listiny nejsou tomu na závadu, poněvadž volební soud není nadřáden ani podřáden kterémukoliv úřadu správnímu a nevykonává nad ním moci dohlédací a poněvadž úřad přísedícího není placený. Naproti tomu velmi sporná jest otázka, zda může býti volen za přísedícího president republiky. Podle zákona není překážky, poněvadž § 63. ústavní listiny zakazuje pouze, aby president republiky byl zároveň členem Národního shromáždění a zákon o vo-

lebním soudě presidenta republiky výslovně nevylučuje. Ovšem dle obdoby § 3., odst. 2. zák. nemůže prezident republiky až do skončení funkce presidentské vykonávati úřadu přisedícího, poněvadž se to nesrovnává s duchem ústavy, podle níž jest prezident hlavou republiky, aby vykonával úřad podřadný. Přirozeně nepodléhá prezident republiky po tu dobu disciplinární moci volebního soudu a to již podle § 67. Ústavní listiny. Rovněž neztrácí prezident republiky volbou svou za presidenta úřadu přisedícího, jako neztrácí jiného veřejného úřadu, který měl před volbou, poněvadž ani Ústavní listina, ani zákon ztráty té nevyslovují.

Pro výklad doby 40, pokud se týče 10 let, platí předpis § 902. obč. zák. O náležitosti vyloučení z práva voliti do obcí nerozhodují stálé seznamy voličské nebo právoplatné seznamy voličské k obecním volbám nýbrž sněmovna sama jest oprávněna zkoumati tuto náležitost, poněvadž obojí seznamy jsou jen k účelům volebním a začasto jsou dílem nahodilosti a neodpovídají tudíž často hmotným ustanovením zákona; volba přisedícího vol. soudu jest důležitý ústavní akt, který nemůže býti vydán takovým nahodilostem.

Kriteriem znalosti práva jest znalost práva našeho, tudíž v přítomné době znalost práva v historických zemích českých nebo práva na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, osvědčená předepsanými zkouškami; v našich zemích tudíž třemi státními zkouškami, na Slovensku a Podkarpatské Rusi právníckými zkouškami podle práva tamního. Státní zkoušky může nahraditi doktorát, poněvadž význam slov »práva znalý« kryje se podle běžného a správného významu s nabytým doktorátem práv a ze zákona nevychází úmysl opačný. Taktéž nevychází ze zákona, aby kandidát měl nějakou právní praxi, naopak zákonodárce zajisté nechtěl vylučovati na př. poslance, kteří nemají právní praxe v běžném slova smyslu.

Samozřejmě platí také u přisedících, pokud se týče náhradníků, předpis § 17. cis. pat. ze dne 3. května 1853, čís. 81. ř. zák., podle něhož mezi představeným a radou na jedné straně a mezi konceptními úředníky na druhé straně, nesmí býti příbuzenského a švakrovského poměru tam uvedeného (obd. § 11. zák. o nejv. správ. soudě a § 4. nařízení ze dne 5. srpna 1876, čís. 95 ř. zák.). Za radu dlužno považovati předsedu senátu.

Nejméně čtyři přisedící a všichni náhradníci musí býti ze sídla soudu (§ 2. zák. a nov. posl. odst.), tudíž z Prahy.

Členové volebního soudu, tudíž veškerí členové, nejen přisedící a jich náhradníci, nesmějí býti členy (nikoliv tudíž náhradníky) Národního shromáždění, ani župního zastupitelstva (§ 3., odst. 1. zák.). Uchází-li se člen volebního soudu o mandát do Národního shromáždění nebo župního zastupitelstva, nemůže až do vykonané volby vykonávati úřadu člena volebního soudu (§ 3., odst. 2. zák.). Zákon nerozeznává, v jakém pořadí jest kandidát na kandidátní listině. Začátek této doby počítati dlužno dnem, kdy kandidát odevzdá písemné prohlášení, že kandidaturu přijímá (§ 23. vol.

ř. do posl. sněm. a obdobné ustanovení žup. voleb. ř.), předsedovi krajské voleb. komise, pokud se týče župní voleb. komise, nebo po případě dnem, kdy kandidát na výzvu krajské voleb. komise, po příp. župní voleb. komise, dá svůj dodatečný písemný souhlas předsedovi těchto komisí (§ 24. obou hořejších zák.). Konec této doby padá pak u voleb do Národního shromáždění do skončení řízení u ústřední volební komise, totiž do dne, kdy vyhlášen výsledek skrutinia (§ 55. vol. zák. do posl. sněm.) a u voleb župního zastupitelstva do dne vyhlášky skrutinia v župním úředním listě (§ 50. žup. vol. zák.). Ovšem vzdá-li se člen voleb. soudu kandidatury, může opět vykonávati úřad soudce voleb. soudu ihned po tom, jakmile oznámí, že kandidatury se vzdává, ať se to stalo v kterémkoliv stadiu před volbou (§ 27. vol. zák. do Nár. shromáždění a obdobné ustanovení žup. vol. zák.). Jest povinností členů volebního soudu, aby presidentu vol. soudu oznámili, že kandidují, neb jsou zvoleni do uvedených sborů (obd. § 9. nař. ze dne 5./8. 1876, č. 95 říš. zák.).

§ 3.

Pozbytí členství přisedícího a náhradníka volebního soudu.

Členství přisedícího a náhradníka voleb. soudu přestává nebo pozbývá se:

1. smrtí přisedícího,
2. uplynutím volebního období posl. sněmovny (§ 2., odst. 1. nov.),
3. vzdáním se členství,
4. zvolením za člena Nár. shromáždění nebo župního zastupitelstva (§ 3., odst. 1. zák.),
5. pozbytím volitelnosti (§ 3., odst. 3. zák.),
6. zbavením členství poslaneckou sněmovnou následkem usnesení disciplinárního voleb. soudu (§ 6., odst. 4. zák.).

Volební soud rozhoduje v plenární schůzi o tom, pozbyl-li přisedící neb náhradník členství z důvodu 4. a 5. (§ 3., odst. 4. zák.), v případě 1. a 2. plyne to ex lege, v příp. 3. a 6. rozhoduje o tom poslanecká sněmovna.

Ku 1. Není sice o tom výslovného ustanovení v zákoně, avšak plyne to z hlavy 5. a 6. Ústavní listiny (O právech a povinnostech obč. zák. a možnosti obč. zák. nabývatí úřady a hodnosti) a z § 16. obč. zák. Otázkou může býti, zda členství přisedícího voleb. soudu neb náhradníka pozbývá se také prohlášením za mrtva. Otázku tuto dlužno zodpověděti kladně a to podle obdoby § 24. obč. zák., jediného to zákona touto otázkou se zabývajícího, podle něhož prohlášení za mrtva rovná se smrti. Ustanovení obč. zák. o dni, který dlužno pokládati za právní den úmrtí, platí také zde.

Ku 2. Pojednáno již u § 2.

Ku 3. Přijetí členství přisedícího voleb. soudu neb náhradníka není zákonem stanoveno za občanskou povinnost a jest tudíž samozřejmě, že jest možno vzdáti se tohoto členství. Oznámení, že se přisedící neb náhradník vzdává členství, dlužno podati u presidenta volebního soudu (§ 7. nař. ze dne 5./VIII. 1876, čís. 95 ř. zák., a § 11. zák. o správ. soudě a § 41. cis. pat. ze dne 3./V. 1853, čís. 81 ř. zák.). Podle tohoto ustanovení dlužno oznámení podati písemně. Vyříditi, pokud se týče vzíti na vědomí resignaci, jest povolána poslanecká sněmovna, která propůjčila vzdávajícímu se členu úřad (§ 41. zmíněného patentu, obdoba slova »Veličenstvu«). Pro vzdávajícího se platí také ustanovení odst. 2. §§ 41. a 42. zmíněného patentu, pokud se týče ustanovení § 84. zák. ze dne 25./I. 1914. č. 15 ř. z. (služ. pragmatika), podle nichž vzdávající se nesmí před přijetím resignace a zproštěním služby této opustiti a musí úřad odevzdati a že nelze resignace přijati, když resignující jest v disciplinárním řízení.

Resignaci lze oznámiti zmocněncem, poněvadž v právu veřejném není pravidelně zmocnění vyloučeno (§ 80. nař. ze dne 17./III. 1855, čís. 52 říš. zák. »úřední instrukce«), pokud nejde o jus a officium personalissimum, na př. vykonávání mandátu, případy to v zákoně výslovně uvedené, čehož zde není. Vzdání se má účinek teprve od doby, kdy předseda voleb. soudu oznámí resignujícímu přisedícímu neb náhradníku, že sněmovna resignaci jeho přijala a že ho z úřadu propouští (§ 41. zmíněného cis. pat.). Resignaci lze odvolati jen do té doby, než poslanecká sněmovna resignaci přijme a to tak, aby odvolání resignace došlo dříve poslanecké sněmovně, než tato o ní rozhodne (obdoba § 31. nař. ze dne 22./VIII. 1907, čís. 209 ř. zák., jednací to řád nejvyššího správního soudu a obdoba § 78. úřední instrukce z r. 1855 shora uvedené), poněvadž oznámení předsedy voleb. soudu a zproštění jeho jest jen formálním důsledkem zákonného rozhodnutí povolané instance, totiž poslanecké sněmovny. § 862. obč. zák. při opačných ustanoveních veřejného práva přirozeně neplatí. Sporno jest, zda lze učiniti resignaci závislou na podmínce nebo čase. Mám zato, že ano, poněvadž zákon nezná omezení. O podmínkách platí následkem nedostatku právních norem v právu veřejném ustanovení obč. zák. o obligacích, nikoliv v právu dědickém, poněvadž ustanovení obligacní jsou tomuto ústavu bližší. I v těchto případech má předseda voleb. soudu resignaci předložiti poslanecké sněmovně, nevyčkaje času a splnění výjimky, aby o ní rozhodla, poněvadž pouze posl. sněmovna jest jediné příslušna k rozhodování. Poslanecká sněmovna má však vyčkati času a splnění výjimky, než rozhodne, ovšem s obmezením § 85. služ. prag., z důvodů v předcházejících větách uvedených, majíc sama rozhodovati jak o času, tak o podmínce.

Ku 4. Zákon praví: »byl-li zvolen za člena«, to znamená zvoleného poslance, senátora a člena župního zastupitelstva, nikoliv náhradníka (§§ 8. a 13. Úst. listiny »300 členů, 150 členů«, § 12.

zák. ze dne 29./II. 1920, čís. 126 sb. zák. a nař., o zřízení župním »35 členů«). Pozbytí členství volebního soudu z tohoto důvodu týká se všech členů voleb. soudu, nikoliv jenom přisedících a jich náhradníků (§ 3., odst. 2. zák., »uchází-li se člen«).

Otázkou jest, od kdy počítati dobu zvolení členem Národního shromáždění nebo župního zastupitelstva, zda totiž zvolením nebo vyřízením stížnosti, či ověřením. Mám nepochybně zato, že zvolením (§ 3., odst. 2. zák., »byl-li zvolen«), to jest při volbách do Národního shromáždění dnem vyhlášky skrutinia podle § 55. vol. řádu do poslanecké sněmovny a při volbách do župního zastupitelstva dnem vyhlášky v župním úředním listě podle § 50. voleb. žup. zák. Členové Národního shromáždění již zvolením a vydaným nad to osvědčením ministerstva vnitra vykonávají činnost zákonodárnou, mohou vstoupiti do Národního shromáždění, což jest nesrovnatelné se členstvím voleb. soudu. Tomu svědčí též § 15., odst. 2. zák., podle něhož stížnost do voleb nemá odkládacího účinku. Na tom nemění ničeho ustanovení § 53. žup. vol. zák., podle něhož župan svolá župní zastupitelstvo až po pravoplatnosti voleb, poněvadž podle § 51. žup. vol. zák. jest zákon o volebním soudě a tudíž také jeho § 15., odst. 2., podstatnou částí žup. vol. zákona. Ověření volby taktéž není rozhodným, jelikož podle shora zmíněného ustanovení rozhodna jest volba a pak též proto, že vyšší kvalifikace přisedícího vol. soudu, než kvalifikace poslance, která jest předmětem ověřování, byla beztoho již zkoumána při volbě přisedícího.

Den, kdy povolá ministerstvo vnitra náhradníka do Národního shromáždění (§ 55., odst. 3. vol. řádu do posl. sněm.) a u župních zastupitelstev den, kdy povolá župan náhradníka do župního zastupitelstva, jest dobou, kdy ztrácí člen voleb. soudu své členství tohoto soudu.

Pozbytí členství přisedícího neb náhradníka jest definitivní a neobživne samo sebou, jestliže zvolený nebyl ověřen, nebo volba jeho zrušena, nebo odepřel slib, nebo vykonal slib s výhradou, poněvadž ztráta členství nastává ipso jure a zákon nemluví ničeho o tom, že by členství obživlo.

Ku 5. Pozbytí volitelnosti nastává ztrátou státního občanství (§ 1. zák. vol. řádu do obcí) a vyloučením práva voliti do obcí podle § 3. tohoto řádu. To, co řečeno v § 2. o právu posl. sněmovny, zkoumati a posuzovati samostatně hmotné náležitosti volebního práva, platí také pro volební soud. Hmotné podmínky ztráty volebního práva musí býti nejméně v době řízení (§ 3., odst. 3. zák., »pozbyl volitelnosti«). Jestliže v době řízení před rozhodnutím odpadly tyto podmínky, na př. ukončením konkursu, propuštěním z donucovací pracovny, uplynutím doby, po níž ztráta volebního práva pomíjí, nelze vyřknouti ztrátu přisedícího volebního soudu z tohoto důvodu (§ 1. zák. o obecním voleb. řádě »přísluší všem státním občanům« a contrario § 3. téhož zákona, »upadli-li v konkurs, dokud

řízení trvá, kdož jsou v donucovací pracovně atd.«). Stylisace § 3., čís. 1, vol. zák. do obcí, »kdož p r a v o p l a t n ý m výrokem soudním zbaveni b y l i práva, volně nakládati svým majetkem«, nemůže tomu býti na újmu, poněvadž zákon zřejmě má na mysli nesvéprávnost v době vyložení seznamů voličských a nechce zbaviti občana práva, který nabyt svéprávnosti (»pravoplatným«). Naproti tomu ten, kdo ztratil státní občanství a v době řízení ho nabyt, nemůže zůstati dále přísedícím, poněvadž podmínkou jest desítileté nepřetržité státní občanství. Má-li pozbytí přísedící neb náhradník volitelnosti následkem výroku trestního soudu podle § 3. zák. ze dne 14./VII. 1922, čís. 253 sb. zák. a nař., nepřísluší o této ztrátě rozhodovati trestnímu soudu podle § 26. trestního zákona a § 260. trest. řádu, nýbrž volebního soudu (§ 3., odst. 4. zák.), ač jinak nastává ztráta úřadu a čestných práv ipso jure a dle praxe soud se o ní ani nevyslovuje, mimo případy v zákonech zvlášt uvedené.

Ku 6. Při pozbytí členství přísedícího neb náhradníka z tohoto důvodu nebude asi kasistiky. Pod tento důvod dlužno podřaditi, jestliže přísedící neb náhradník odepře slib v § 6., odst. 2., uvedený, poněvadž přísedící nebo náhradník již volbou posl. sněmovny stává se soudcem (§ 2., odst. 1., zák. a obdoba §§ 29. a 30. čís. pat. ze dne 3./V. 1853, čís. 81 ř. zák.) a podléhá disciplinárnímu řízení; bez výkonu předepsané slibu nemůže soudcovský úřad zastávati (§ 6., odst. 2., zák. a § 32. zmíněného čís. pat.).

§ 4.

Práva a povinnosti členů volebního soudu.

Všichni členové volebního soudu mají všechny výsady a práva, které stanoví Úst. listina o moci soudcovské pro soudce. Vykonávají svůj úřad samostatně a neodvisle, jsouce vázání jen zákonem (§ 98. Úst. listiny a § 6. zák.). Taktéž mají právo, řešice určitou právní věc, zkoumati platnost nařízení; při zákoně mohou jen zkoumati, byl-li řádně vyhlášen (§ 102. Úst. listiny a § 7. zák.). Zásadně taktéž mají přísedící právo na dovolenou (§ 11., odst. 1., zák. o nejv. správ. soudě, § 42. služ. pragm. a § 10. nař. ze dne 5./VIII. 1876, čís. 95 ř. z.). Členové volebního soudu, přidělení volebnímu soudu nejv. správního soudu, mají ostatní veškerá práva a povinnosti, příslušící jim jako členům nejv. správ. soudu, jehož členy zůstávají. Úřad přísedícího a náhradníka jest úřadem čestným. Přísedící voleb. soudu a náhradníci mají však nárok na cestovné a stravné ze státní pokladny, jichž výše se určí nařízením (§ 4., odst. 1. zák.). Členové nejv. správ. soudu a pomocné síly nemají nároku na zvláštní odměnu (§ 4., odst. 2. zák.), není ale pochyby, že odměna jim udělena býti může.

Přísedící a náhradníci mají povinnost vykonati slib presidentovi, že budou šetřiti zákonů a vykonávati úřad nestranně (§ 6., odst. 2. zák.). Volební soud jest naprosto nezávislý na zákonodár-

ném sboru nebo župním zastupitelstvu, dáváje o svých vyřízeních sborům těmto pouze písemnou zprávu (§ 22. zák.). Jinak mají přisedící a jich náhradníci veškeré povinnosti, které zmíněný již cí. pat. v §§ 45.—51. včetně a v § 59. ukládá (§§ 6., odst. 3., a 23. zák. a § 11. zák. o nejv. správ. soudě) se samozřejmou ovšem záměnou slov v § 45. »Jeho Veličenstvo« na »republika«. Mají tudíž povinnost věrnosti k republice, nestrannosti, mlčenlivosti, poslušnosti představených, píle, snaživosti, nezištnosti a řádného chování v domácnosti a občanském životě, a zakazuje se jim úplatnost. Vzhledem k tomu, že přisedícími nebo jich náhradníky mohou býti osoby svobodných stavů, neplatí pro ně zřejmě zákaz vedlejšího zaměstnání, pokud ovšem tato vedlejší zaměstnání nejsou v odporu se všeobecnými povinnostmi shora uvedenými, poněvadž úřad přisedícího neb náhradníka jest úřadem čestným, nepodmíněným majetkovými poměry. Mimo to jsou všichni členové volebního soudu povinni oznámiti presidentovi, že jsou podle zákona vyloučeni z výkonu soudcovského úřadu, nebo že jsou zaujati. Je-li tomu tak u presidenta, má tento učiniti oznámení svému zástupci (§ 11. zák. o nejv. správ. soudě, § 9. nař. ze dne 5./VIII. 1876, čís. 95 říš. zák., »nesmí se zúčastniti« a § 22. zák. ze dne 27./XI. 1896, čís. 217 ř. zák., který nastoupil místo zrušeného § 52. cí. pat. ze dne 3./V. 1853, čís. 81 ř. zák.).

Náhradní nároky proti členům volebního soudu dlužno vymáhati ve smyslu syndikátního sporu, upraveného zákonem ze dne 12./VII. 1872, čís. 112 ř. zák., a za podmínek tam uvedených.

Disciplinární moc nad přisedícími neb jich náhradníky přísluší soudu volebnímu podle zásad disciplinárního práva soudcovského (§ 6., odst. 3. zák.). Zákon praví sice, »pokud jde o činnost soudcovskou, podléhají přisedící disciplinární moci«; slovy těmi nechtěl patrně zákon vyloučiti nevěrnost k republice a nezřízený život soukromý z kázeňské moci volebního soudu. Disciplinární moc vykonává plenární schůze volebního soudu. Plenární schůze rozhoduje v neveřejném líčení a může se usnésti 1. na písemném napomenutí, 2. na peněžité pokutě do 10.000 Kč, 3. na návrhu, aby člen volebního soudu byl zbaven členství (§ 6., odst. posled. zák.). Disciplinární trest však není oprávněn volební soud vyřknouti, nýbrž pouze podati svůj návrh posl. sněmovně, která o něm rozhodne. Ode dne, kdy volební soud se o takovém návrhu usnesl, až do dne, kdy rozhodne posl. sněmovna, nemůže přisedící nebo náhradník vykonávati úřad. Byl-li přisedící nebo jeho náhradník posl. sněmovnou zbaven členství, jest na dalších 10 let nevolitelný do volebního soudu (§ 6. posl. odst. zák.). De lege ferenda neshledávám tento dualismus za nejšťastnější. Mohou-li soudové rozhodovati definitivně o věcech stejně důležitých a snad ještě důležitějších o soukromých a veřejných právech státu, mohou-li rozhodovati v disciplinárním řízení o vině soudcově kýmkoliv jmenovaného a hlavně, mohou-li pravoplatně rozhodovati o složení zákonodárných sborů, není podstatného dů-

vodu a není důsledno odněti volebnímu soudu konečné rozhodnutí disciplinární viny nad přisedícím a ponechati rozhodnutí o tom zákonodárnému sboru, u něhož při politickém rozvrstvení není záruky pro naprosto nestranné rozhodování.

§ 5.

Vyloučení soudce.

Pro každého člena volebního soudu platí podle obdoby § 23. zák. ustanovení § 9. nař. ze dne 5./VIII. 1876, čís. 95 ř. zák., vydaného ve smyslu § 46. zákona o nejv. správním soudě, podle něhož soudce jest vyloučen »nesmí«, aby zúčastnil se na vykonávání spravedlnosti a zejména, aby měl vliv na rozhodnutí záležitosti nebo na jednání a úradě v případech tam uvedených.

Důvod vylučovací může uplatniti každá strana a sice v kterémkoliv stadiu, poněvadž zákon nezná omezení. O vyloučení rozhoduje předseda soudu, a je-li tento vyloučen, jeho zástupce (§ 22. zák. ze dne 27./XI. 1896, čís. 217 ř. zák.) a sice z úřední moci (úmysl zákonodárce zřejmý z nař. ze dne 5./VIII. 1876, čís. 96 ř. z.).

§ 6.

V ý k o n s o u d n í c t v í.

Volební soud rozhoduje buď v senátech, nebo ve schůzi plenární. Senáty skládají se z presidenta (senátního presidenta) jako předsedy, tří přisedících a stálého referenta jmenovaného presidentem pro dotyčný senát. Počátkem každého kalendářního roku sestaví president čtyři senáty a jmenuje jejich členy a náhradníky (§ 5., odst. 2. zák.).

Plenární schůzi předsedá president (vicepresident) za přítomnosti alespoň pěti přisedících a stálého referenta určeného presidentem, a to s výhradou §§ 13. posl. věty a 23., odst. 2. zák. Ke schůzím buďtež všichni přisedící pozváni. K důkazu, že byli řádně pozváni, stačí, že pozvání zavčas se odešle (§ 5., odst. 3. zák.). Předseda senátu a plenární schůze rozhoduje při rovnosti hlasů. jinak nehlasuje (§ 5., posl. odst. zák.).

Vzhledem k ustanovení § 18., odst. 3. a 4. zák., a § 9., odst. 2. zák. (»v ostatních případech«), není pochyby, že veškerá rozhodování, vyjma právě jednání a rozhodování v § 18., odst. 3. a 4. zák. uvedená, dějí se podle § 5., odst. 1. zák., a že pro volební soud neplatí tudíž ustanovení § 13. zák. o nejv. správním soudě a § 26. jednacního řádu tohoto soudu.

Rozhoduje-li volební soud o ztrátě mandátu podle § 13. lit. b) zák., nebo o neslučitelnosti podle zák. ink., musí býti k platnému rozhodování plenárního senátu přítomna nadpoloviční většina všech přisedících (náhradníků) volebního soudu a čtyři votanti, počítajíc v to stálého referenta. Votanty tyto i pořadí, v jakém na-

stupuji, určí vždy začátkem kalendářního roku president (§ 9., odst. 2., a § 13., odst. 3. nov.).

O změně jednacího řádu rozhoduje plenární schůze volebního soudu, k níž přiběře všechny referenty a předsedy senátu (§ 23., odst. 2. zák.).

Má-li se učiniti usnesení, které se odchyluje od právního názoru vysloveného v dřívějším usnesení volebního soudu, jest třeba, aby bylo přítomno alespoň o jednoho přísedícího (náhradníka) více než bylo přítomno při tomto usnesení dřívějším — leč že by bylo přítomno všech 12 přísedících (náhradníků) — a aby pro nové usnesení odevzdáno bylo alespoň o jeden hlas více, nežli pro usnesení dřívější, vždy však nejméně tři pětiny hlasů všech přítomných (§ 5., odst. 3. nov.). Poněvadž zákon nerozeznává, platí ustanovení toto i pro změnu usnesení za platnosti zák. před nov. Podle toho nelze změnit dřívější usnesení, bylo-li při něm přítomno všech 12 přísedících a bylo-li usnesení jednomyslné. Při možné změně právních názorů, není toto ustanovení pro tento případ vyhovující.

Volební soud rozhoduje pravidelně ve schůzích plenárních. Plenární schůzi jest vyhrazeno rozhodování o stížnostech podaných do voleb členů Nár. shromáždění a župních zastupitelstev, nikoliv tudíž členů župních výborů a komisí, a o ztrátě mandátu podle § 13. zák. nebo o neslučitelnosti, dále změně dřívějšího usnesení, ověřování voleb členů Nár. shromáždění, nikoliv tudíž župních zastupitelstev, a dále disciplinární pravomoc nad přísedícími volebního soudu (§ 9. zák. a nov. a § 5., odst. 3. nov.), dále o změně jednacího řádu a konečně rozhodování o tom, pozbyl-li přísedící členství volebního soudu (§ 3., odst. 4. zák.). Zákon praví ověřování členů Národního shromáždění, nikoliv náhradníků. Jest otázkou, zda bylo úmyslem zákonodárce omeziti rozhodování v plenární schůzi pouze na členy, či také náhradníky. Pro obojí výklad jsou zákonodárné důvody. Pro první alternativu aktuálnější důležitost, pro druhý podivný dualismus, zvláště když se náhradník stane členem. Vzhledem k tomu přidružuji se doslovu zákona, který mluví jen o členech, zvláště také proto, že zákon v § 9. činí rozdíl jednak mezi Národním shromážděním a župními zastupitelstvy a mezi oběma a župními výbory a komisemi. Ve všech ostatních případech může předseda volebního soudu přikázati rozhodnutí senátům volebního soudu (§ 9., odst. 2. zák.). Fakultativní moc presidenta má podle zprávy ústavního výboru Nár. shromáždění účel, aby věci senátu přikázané nebyly vydány průtahům následkem toho, že by se senát nesešel. Sejde-li se senát, ponechá president rozhodnutí senátu, nesejde-li se, rozhodne o věci plenární schůze. Rozhodnutí senátnímu patří fakultativně tudíž rozhodování o stížnostech do výsledků reklamačního řízení, o stížnostech proti volbám náhradníků do Národního shromáždění a o stížnostech do voleb župních výborů a komisí, dále ověřování voleb členů župních zastupitelstev a jich náhradníků a

konečně veškera rozhodování, která podle § 13. zák. o nejv. správ. soudě a podle § 26. jedn. řádu nejv. správ. soudu mohou být rozhodována před tří- nebo dvoučlenným senátem (přípravné vyřízení, incidenční spory a vyřízení věcí, které na práva zúčastněných nemají podstatného vlivu). Důkazem toho, že tato poslední rozhodování patří fakultativně před senát, jest, že zákon sám upravuje celou otázku příslušnosti mezi plenem, senátem, samosoudcem a dvoučlenným senátem (§ 18., odst. 3. a 4. zák.) a že nelze užití obdobně sestavení senátu podle § 13. zák. o nejv. správ. soudě, poněvadž scházel by předpis poměrů přisedících k ostatním soudcům v tomto tříčlenném senátě.

Podle doslovu zákona mohlo by se zdáti sporným, zda v případech § 13., odst. 3., zák. o nejv. správ. soudě (rozhodování o platnosti nařízení) jest příslušný senát nebo plenární schůze. Taxativní vypočítání § 9. zák. platí jen pro meritorní rozhodování. Pro ostatní rozhodování, k nimž patří nesporně § 13. zák. o nejv. správ. soudě, platí obdobně podle § 23. zák. ustanovení zákona o nejv. správ. soudě a jedn. řádu, poněvadž jest nemyslitelné, aby věc tak velké důležitosti, ba věci, o nichž rozhodovalo plenum, chtěl zákon dáti přezkoumati nebo rozhodnouti senátem.

B.

Působnost volebního soudu.

§ 7.

Příslušnost volebního soudu.

Příslušnost volebního soudu omezená původně podle vládní osnovy toliko na věci voleb do zákonodárných sborů, rozšířena byla zákonem na volby do župních zastupitelstev, župních výborů a komisí a rozšířena dále v tom směru, že volební soud rozhoduje o výsledcích reklamačního řízení. § 8. zák. a nov. vypočítává přesně příslušnost volebního soudu, který

1. rozhoduje o stížnostech do výsledku reklamačního řízení provedeného podle zákona o stálých voličských seznamech ze dne 19. prosince 1919, čís. 663 sb. zák. a nař.;

2. zkoumá a ověřuje volby členů Nár. shomáždění a žup. zastupitelstev;

3. rozhoduje o stížnostech do voleb do Nár. shromáždění, žup. zastupitelstev, žup. výborů a komisí;

4. rozhoduje v případech § 13. zák. o ztrátě mandátu;

5. rozhoduje dle zák. ink., zda u určitého člena Národního shromáždění nastal případ neslučitelnosti.

V těchto případech jest příslušnost volebního soudu výlučná a jakákoliv pravomoc nejv. správ. soudu jest v těchto případech podle výslovného znění § 8. posl. věty zák. vyloučena.

V ostatních věcech, které upraveny jsou v zákoně o stálých voličských seznamech a ve volebních řádech do zákonodárných sborů a župních zastupitelstev jest tudíž příslušný nejv. správ. soud. Jsou to zejména stížnosti týkající se složení volebních komisí podle §§ 5. a 11. zák. o stálých voličských seznamech, dále stížnosti do povolání náhradníků za členy sborů porušením pořadí § 55. vol. zák. do Nár. shromáždění a § 52. žup. vol. zák., v tomto případě ovšem po vyčerpání instančního pořadí.

Volební soud rozhoduje v mezích své příslušnosti o čtyřech druzích podání:

1. zkoumá a ověřuje volby;
2. rozhoduje o stížnostech;
3. rozhoduje o ztrátě mandátu;
4. rozhoduje dle zák. ink., zda u určitého člena Nár. shromáždění nastal případ neslučitelnosti.

Na sněm v Podkarpatské Rusi, který podle § 3. Úst. listiny zřízení býti má, působnost volebního soudu se nevztahuje, poněvadž zákon mluví výslovně jen o Nár. shromáždění a při taxativním výpočtu příslušnosti nelze ani obdobou působnost volebního soudu rozšířiti na sněm v Podkarpatské Rusi. Podle § 3. odst. 8. Úst. listiny bude zajisté vydán zvláštní zákon o zkoumání voleb a stížnosti do voleb do sněmu v Podkarpatské Rusi.

§ 8.

Hmotné podmínky zkoumání a ověřování voleb.

Volební soud zkoumá a ověřuje všechny volby členů Nár. shromáždění a žup. zastupitelstev i jich náhradníků, nikoliv členů župních výborů a komisí, a ověřuje je (§ 10. zák.). Zkoumání vztahuje se předně u členů Nár. shromáždění k tomu, zda neodporuje volba § 1. zák. o složení a pravomoci senátu (§ 10. zák.), totiž ustanovení podle všech tří odstavců § 1. tohoto zákona, že nikdo nemůže býti zároveň členem sněmovny poslanecké a senátu, a není-li tomu tak, omezuje se u všech zvolených pouze na to, zda osoba jest volitelná. Pojmem »volitelnost« rozumí se náležitosti § 5. zák. o volebním řáde do posl. sněmovny, pokud se týče § 4. zák. o složení a pravomoci senátu a § 5. o volbách župních zastupitelstev. Jest otázkou, zda zákon nechtěl pojeti pod toto ustanovení také ostatní případy, ve kterých jsou mimo zmíněné normy určité osoby vyloučeny z volitelnosti. Jsou to župani a okresní náčelníci podle § 20. odst. 5. Úst. listiny, dále porušením ustanovení §§ 23., 25. a 26. vol. zák. do posl. sněm. dvakrát zvolení, dále porušením §§ 8. a 13. Úst. listiny větší nebo menší počet zvolených. Mám zato, že volební soud z úřední moci tato porušení zákonů nepřezkoumává, poněvadž patrně zákon měl na mysli nevolitelnost v technickém smyslu podle shora uvedených zákonů, majících nadpis »O nevolitelnosti«. Právní

ochranou ostatních předpisů upravil zákon cestou stížnosti. Naproti tomu spadá pod zkoumání volebního soudu z úřední moci, jestliže porušením předpisu § 22. vol. zák. do posl. sněm. a obdobného ustanovení župního voleb. řádu zvolený nedostatečně byl označen, takže jest pochybnost o jeho totožnosti a sice proto, že volebnímu soudu nedostává se určitosti osoby, jejíž volitelnost mohl by přezkoumávati. Ač porušení oněch předpisů jest při značných kautelách volebních řádů dosti nevěrojatné, přece mám zato, že de lege ferenda sankce Úst. listiny neměla býti ponechána po případě i náhodě, že volební komise kandidáta z volební listiny škrtně, nebo že bude podána stížnost, nýbrž že sankce této bylo dbáti z úřední moci. Dále je sporno, zda nevolitelnost do župního zastupitelstva podle § 6. žup. vol. zák. jest předmětem zkoumání voleb. soudu z úřední moci. Ač § tento spadá do záhlaví nadepsaného »O nevolitelnosti«, přece mám zato, že volebnímu soudu nepřináležejí podle § 10. zák. zkoumati volitelnost ve smyslu onoho § a sice proto, že není žádného důvodu míti za to, že by zákonodárce zamýšlel rozšířiti pojem volitelnosti při volbách do župního zastupitelstva nad tento pojem pro volbu do Nár. shromáždění. V původní vládní osnově vztahovalo se totiž přezkoumávání a ověřování pouze na volby do Nár. shromáždění. Jestliže zákon rozšířil tuto působnost na volby do župních zastupitelstev, mínil tak zajisté jen v původním rozsahu. Mimo to největší část ustanovení zmíněného § 6. žup. vol. zák. spadá pod pojem ztráty členství, kterou mimo případnou stížnost do voleb vysloviti lze podle § 15. písmeny b) zák. o župním zřízení. Porušení ustanovení odst. 6. zmíněného § 6. žup. vol. zák. spadá do okruhu stížnosti a případně též do rozhodnutí podle § 15. zák. o župním zřízení. Z těchž důvodů nespadá také případ § 100. zák. o župním zřízení, když totiž člen žup. zastupitelstva byl sesazen a pozbyl tím na příští volební období volitelnosti, pod § 10. zák. Rovněž nelze zkoumati podle § 10. zák. volbu členů ústavního soudu a přísedících soudu volebního, poněvadž ti jsou volitelní a nemohou býti podle § 20. odst. 6. Úst. listiny z a r o v e ň členy Nár. shromáždění. Případnou ztrátu těchto úřadů vyslovují a upravují speciální zákony.

Pro zkoumání volitelnosti na základě podmínek § 5. vol. zák. do posl. sněm., pokud se týče § 4. zák. o složení senátu a § 5. žup. vol. zák., nejsou pro volební soud směrodatnými stále seznamy voličské, nýbrž volební soud z úřední moci má zjistiti, jsou-li tu všechny zákonné podmínky volitelnosti. To plyne z ustanovení §§ 18. a 21. zák. — volební soud by nemusel pátrati jinými průvody, když by byly rozhodny stále voličské listiny — a z ustanovení § 11. písmeny d) zák., podle něhož lze se domáhati volitelnosti proti stálým voličským listinám a konečně z té úvahy, že nemohlo býti úmyslem zákonodárce, aby základ ústavy postavil pouze na nahodilé formální pravoplatnosti stálých voleb. seznamů a aby volební soud tyto jen srovnával, zda zvolený jest v seznamu.

Všechny podmínky volitelnosti musí býti v době volby (§ 11. zák. »v čas volby«), tedy ve dni, kdy volba se koná (§ 31. vol. zák. do Nár. shromáždění a obdobné ustanovení župního volebního zákona »den volby«). Věk dlužno počítati podle § 902. obč. zák., jediného to zákonného pramene určujícího pojem rok.

Zákon praví, že volební soud zkoumá volitelnost členů Nár. shromáždění i jejich náhradníků. Z ustanovení § 10. zák. »i jejich náhradníků«, z ustanovení § 55. vol. zák. do posl. sněm., z ustanovení § 48. žup. vol. zák. a § 26. o župním zřízení »o osmi členech a osmi náhradnících«, z ustanovení § 14. čís. 2. zák., podle něhož stížnost proti všem zvoleným, včetně náhradníků, jest podati do 14 dnů od úřední vyhlášky konečného výsledku volby a z ustanovení § 10. odst. 2. zák., podle něhož ministerstvo vnitra zašle po skončené volbě všechny spisy volebnímu soudu, dlužno usuzovati, že volební soud má také ověřovati volbu náhradníků, poněvadž ti jsou zvoleni, a není žádného předpisu, že by ministerstvo vnitra mělo ohlašovati volebnímu soudu případné jejich povolání. Tomu neodporuje, že § 8. čís. 2. zák. mluví jenom o zkoumání a ověřování členů Nár. shromáždění a žup. zastupitelstev. Ustanovení § 10. zák. dlužno pokládati za zákon doplňující normu § 8. čís. 2. jako lex posterior. Tomu svědčí též § 6. vládní osnovy, podle níž měl volební soud zkoumati a ověřovati jen volby členů Nár. shromáždění a ustanovení § 20. zák., podle něhož určí, pokud se týče prohlásí volební soud ihned zvoleným na místo toho, jehož volba byla zrušena, což předpokládá, že volba onoho, pravidelně náhradníka, byla již ověřena. Přirozeně, že zkoumání a ověřování voleb náhradníků bude se díti podle úředního chodu a že volební soud v přední řadě prozkoumá volbu zvolených členů. Ustanovení zákona není praktické, poněvadž uvaluje na volební soud obrovské a převážně zbytečné práce, jelikož podle zkušeností valná většina náhradníků nedostane se ke skutečné funkci, a odporučovalo by se přezkoumávati a ověřovati volby náhradníků teprve tehdy, až jsou povoláni za členy.

§ 9.

Hmotné podmínky stížnosti.

Stížnost jest přípustna:

- a) do výsledků konečného rozhodnutí o námitkách podaných proti stálým seznamům voličským (§§ 10.—13. zák. o stálém voličském seznamu),
- b) pro nezákonný postup ve volebním řízení,
- c) protože zvolený nebyl v čas volby volitelný,
- d) protože úřadem byla nezákonně popřena volitelnost zvoleného (§ 11. zák.).

V případech b), c), d) jest stížnost přípustna nejen do voleb do Národního shromáždění a župního zastupitelstva, nýbrž i do voleb župních výborů a komisí (§ 8. zák.).

K a) Stížnost lze podatí jen do výsledků reklamačního řízení podle zákona o stálých seznamech voličských, tudíž ze všech důvodů, které jsou uvedeny v § 10. zák. o stálých seznamech voličských, tedy že podle rozhodnutí reklamační komise občan byl neoprávněně zapsán, nebo že k volbě oprávněně zapsán nebyl, nebo že datum narození voličova nesprávně jest uvedeno, nebo že volič nesprávně jest označen. Stížnost ve všech bodech směřuje proti tomu, že byly reklamační komisí nezákonně porušeny hmotné zásady zápisu, uvedené v §§ 2., 3. a 4., odst. 1. a 2. zák. o stálých seznamech voličských. Stížnost jest přípustna, jestliže reklamační komise vyhověla nebo nevyhověla námitkám.

Ku b) Sporná jest otázka, co rozumí zákon slovy: »ve volebním řízení«. Zákon sám pojem tento nijak neurčuje, avšak vzhledem k tomu, že zřídil ústav stížnosti do výsledků reklamačního řízení a konečně vzhledem k ustanovení § 20. zák. »nezákonný postup mohí míti vliv na konečný výsledek volby,« dlužno míti zato, že pod pojmem tímto rozumí zákon všechna formální a hmotná ustanovení volebních řádů, vyjímajíc ta, která jsou předmětem zákona o voličských seznamech. K oněm ustanovením patří i ta, která jsou předmětem stížnosti podle písemna c) a d) § 11. zák.

Důvodem této stížnosti jest porušení všech zásad volebního řádu do poslanecké sněmovny a obdobných ustanovení župního volebního řádu, vyjma ustanovení §§ 5., 6., 30. a 56. volebního zákona do Národního shromáždění, § 4. zák. o složení senátu a obdobných ustanovení župního volebního zákona a zákona o župním zřízení; ustanovení §§ 6., 30. a 56. voleb. zák. do poslanecké sněmovny a obdobná ustanovení župního volebního zákona, upravují totiž povinnost voliti, povinnost pracovní při rozmnožení kandidátních listin a nastupování náhradníků. Volební soud není totiž příslušný rozhodovati o nastupování náhradníků — jinak ovšem jest příslušný rozhodovati podle § 56. volebního zákona do poslanecké sněmovny a obdobného ustanovení župního volebního zákona o jich pořadí — porušení povinnosti voliti nemá za následek neúplnost nebo neplatnost volby, poněvadž podle § 43. volebního zákona do poslanecké sněmovny a obdobného ustanovení župního volebního zákona lze bráti v úvahu jen platné lístky odvolivších, a porušení povinnosti pracovní jest povahy čistě policejní. Dále jest důvodem stížnosti porušení ustanovení čl. I. volebního zákona do poslanecké sněmovny pro volby do poslanecké sněmovny, pro volby do senátu, pak porušení ustanovení § 9. zákona o složení senátu a pro volby do župních zastupitelstev porušení ustanovení § 12. a 100. zákona o župním zřízení a pro volby župního výboru a župní komise porušení ustanovení § 26., pokud se týče, § 28. zákona o župním zřízení. Pro volby do senátu platí výjimky z ustanovení volebního řádu do posl. sněm., které jsou obsaženy v §§ 3., 6., 7. a 8. zák. o složení senátu, jichž porušení jest předmětem stížnosti. Mimo to pro obojí volby do Nár. shromáždění porušení předpisu § 10. ze dne 31. března 1920, čís. 208

sb. zák. a nař. (výkon volebního práva členů obvodních voleb. komisí, jich náhradníků a úředníků) jest důvodem ke stížnosti. Pro volby do žup. zastupitelstev jest samozřejmým důvodem ke stížnosti porušení zásad § 6. žup. vol. zák. Pro volby do žup. výboru a žup. komisí jest pak důvodem ke stížnosti porušení ustanovení §§ 23. až 27. včetně 100. zák. o zřízení župním a §§ 54. až 57., pokud se týče, 59. žup. vol. zák. a po případě porušení jednacího řádu podle § 24. zák. o zřízení župním vydaného a pro volby do žup. komisí, mimo to porušení předpisu § 28. zák. o zřízení župním. Podle § 25. vol. zák. do posl. sněmovny a podle § 24. žup. vol. zák. rozhoduje krajská pokud se týče, župní volební komise s platností konečnou. Nelze o tom pochybovati, že zákon nechtěl tím vyloučiti stížnost k volebnímu soudu, o níž mluví § 57. vol. zák. do posl. sněmovny a § 51. žup. vol. zák., nýbrž zákon chtěl jen vyloučiti další instanční cestu. Důležitá rozhodnutí oněch komisí nemohl chtíti nechati bez přezkoumání volebním soudem, když věci menší důležitosti mu ponechává.

Předmětem stížnosti jest dále, porušena-li svoboda, čistota a tajnost volby (§ 58. vol. zák. do posl. sněm. »nejde-li o trestní čin« a obdobné ustanovení žup. vol. zák. a obdobné ustanovení § 56. vol. řádu do obcí), dále spáchány-li činy trestné podle § 58. vol. zák. do posl. sněmovny a obdobného ustanovení žup. vol. zák., pokud ovšem obsah těchto trestných činů není totožný s ostatními ustanoveními voleb. řádů. Z trestných činů jsou vyloučeny podle povahy věci trestný čin podle § 58. II. 4. (žádá-li někdo za rozmnožení kandidátních listin ceny nepřiměřeně vysoké), pak III. 2. (bez omluvného důvodu nezúčastní se volby), III. 5. (nesplní-li povinnosti pracovní v § 30. voleb. řádu do posl. sněmovny ustanovené) a III. 6. (podal-li kdo ve velkém počtu svévolně a zcela neodůvodněně reklamace) a obdobná ustanovení žup. vol. zák. Tato trestní ustanovení až na III. 2. zmíněného § zákona jsou rázu čistě policejního, nemající vlivu na volbu.

Předmětem stížnosti nemůže býti, jestliže občan nebyl připuštěn k volbě, nebyv nezákonně zapsán nebo byl připuštěn k volbě, byv neprávem zapsán, poněvadž zákonným základem voleb. řízení jsou stále seznamy voličské (§ 16. vol. zák. do posl. sněm. a § 15. žup. vol. zák.), a zákon připouští stížnost z tohoto důvodu jen »pro nezákonný postup«. Jen tehdy, když seznamy voličské vyložené k volbám nesrovnávají se s opravenými a doplněnými seznamy voličskými podle zákona o stálých voličských seznamech, lze z tohoto důvodu vznést stížnost. Podotknouti dlužno, že seznamy voličské doplniti a upravití možno na základě výsledku řízení před volebním soudem, nejdele devátý den před volbou (§ 19. vol. zák. do posl. sněm. a § 18. žup. vol. zák. »v posledních osmi dnech«). Desítidenní lhůta § 14. zák. o stálých seznamech voličských týká se jen místní volební komise, která přirozeně musí míti čas, aby seznamy opravila a doplnila. Předmětem stížnosti z tohoto důvodu může zejména

také býti, jestliže občan v rozporu se stálým seznamem voličů neprávem byl zapsán nebo neprávem nebyl zapsán (následkem omylu při sestavování a opisování atd.). Poněvadž stále seznamy voličské zakládají se na dokonaném 21. věku občana, odporučovalo by se snad de lege ferenda, aby pro volby do senátu kde se žádá dokonaný 26. rok občana, zavedeno bylo reklamační řízení v tomto bodě. —

Ku c). Zákon praví sice »volený«, avšak není pochyby, že slovem tím mínil vzhledem k ustanovení § 14. odst. 2. zák., a užívaje jinak o vskutku zvoleném slova »člena«, i zvoleného náhradníka, poněvadž projitím krátké lhůty v § 14. zák. uvedené, v níž stížnost podati lze, nebylo by pravidelně možno z tohoto důvodu podati stížnost. O pojmech »volitelnosti« a »v čas volby« pojednáno v § 8.

Ku d). Ustanovení toto zdá se býti naprosto nepraktické, neboť nelze z volebních zákonů vyvoditi případ, ve kterém by úřad mohl popřít volitelnost zvoleného. Volební komise nemají práva zkoumati volitelnost kandidátů (§§ 25., 26. a 47. vol. zák. do posl. sněmovny a obdobná ustanovení žup. vol. zák. a Zpráva ústavního výboru); mají jen právo škrtnati kandidáty, kteří pak nejsou následkem toho zvoleni; rovněž ministerstvu vnitra nepřisluší právo při vydávání osvědčení podle § 55. vol. zák. do posl. sněm. přezkoumávati volitelnost zvoleného. Nebýti ustanovení § 20. odst. 3. zák., podle něhož volební soud prohlásí toho, jehož volitelnost neprávem byla popřena, za zvoleného a zruší volbu toho, jenž na jeho místo byl nezákonně prohlášen za zvoleného, bylo by snad možno slovem »úřad« rozuměti úřady sestavující a upravující stále voličské seznamy, aby postižený kumulativně se zkoumáním volby z úřední moci mohl ještě cestou stížnosti uplatniti své právo. Sám znalec státního práva prof. Dr. Weyr nemůže naléztí výklad pro toto ustanovení, pravě, že by snad ministerstvu vnitra podle § 55. vol. zák. do posl. sněm. příslušelo meritorní rozhodování o volbách, což, jak správně praví, z doslovného znění onoho ustanovení nijak nelze vyvoditi (Soustava, str. 115. pozn. 2.). S názorem jeho Soustava, str. 116. pozn. 1.), že by snad toto ustanovení vztahovati se mohlo na případ, když zvolený ztratil výrokem soudním práva volebního v době mezi volbou a konečnou úpravou kandidátních listin, souhlasiti nelze z důvodů shora uvedených, totiž, že volební komise nemají práva zkoumati volitelnost zvoleného a prohlásiti volbu za neplatnou. Mám zato, že ustanovení toto přešlo do zákona přehlédnutím, že podle našich zákonů volebních nemá volební komise, jak to bylo za Rakouska (na příklad § 47. řs. vol. zák.), přezkoumávati volitelnost zvoleného a prohlásiti hlasy na osobu nevolitelnou za neplatné.

Než kdyby snad přece ustanovení toto mělo význam, dlužno pojmem »nezákonně popřena« rozuměti porušení hmotných ustanovení volitelnosti, o nichž nahoře byla zmínka. Ačkoliv zákon o tom se nezmiňuje, také i v tomto případě musí se stížnost opíratí o to,

že volitelnost v čas volby, tedy v den volby, byla nezákonně popřena, ač v ten den volitelnost byla, jelikož ustanovení písm. c) a d) § 11. zák. jest líc a rub.

O významu zvoleném platí i zde vše, co uvedeno ku c).

Stížnost z tohoto důvodu nelze podati proto, že kandidát byl škrtnut, nebo když kandidatura byla odvolána po 14. dnu před volbou podle § 27. vol. zák. do posl. sněm. a § 25. žup. vol. zák., poněvadž § 11. písm. d) zák. praví »zvoleného« a uvedení zvolení býti nemohou (§ 27. odst. 2., § 28. a následující a zejména §§ 54. a 55. vol. zák. do posl. sněm. a obdobná ustanovení žup. vol. zák.). V tomto případě stěžovati si lze jen z důvodu § 11. b) zák.

§ 10.

Hmotné podmínky návrhu na pozbytí mandátu.

1. Podle § 13. zák. a nov. rozhoduje volební soud, když člen Nár. shromáždění nebo žup. zastupitelstva, nikoliv tudíž náhradník těchto sborů nebo člen žup. výboru nebo komise pozbývá mandátu, ve dvou případech, a to:

a) když po volbě ztratil volitelnost nebo

b) když přestal býti z důvodů nízkých nebo nečestných příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen.

2. Mimo to podle § 15. písm. b) zák. o zřízení župním, současného to zákona se zákonem o volebním soudě, rozhoduje volební soud o ztrátě členství v žup. zastup., výboru a komisích, jestliže vzejde nebo dodatečně najevo vyjde nějaká okolnost, pro kterou by člen ani původně nebyl mohl býti volen.

K 1 a). Zvolený musil ztratiti volitelnost p o v o l b ě. Nespadá sem proto, jestliže zvolený ztratil volitelnost před volbou nebo v den volby, to spadá pod zákonný ústav ověřování a stížnosti. O volitelnosti platí vše, co nahoře v § 10. o pojmu tomto uvedeno.

K 1 b). Zavedením poměrného zastoupení a zřízení ústavu náhradníků chtěl zákon zabezpečiti všem stranám a skupinám občanů, pokud se v době voleb uplatňovaly, až na nepatrnou výjimku politických myšlenek a zájmů méně patrných, úměrný volební výsledek pro celé volební období a to s jedinou výjimkou, totiž když zvolený přestal býti příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen. O této výjimce jedná právě § 13. b) zák. a nov. V ústavním výboře byly v této otázce tři názory. Jeden, který chtěl zbaviti zvoleného mandátu, jakmile přestal býti příslušníkem volební skupiny, z jejíž kandidátní listiny vyšel. Tento názor kryl se s návrhem vládní osnovy. Podle druhého názoru měl býti zvolený zbaven mandátu tehdy, jestliže skutečnost, že přestal býti členem politické skupiny protiví se politické mravnosti. Z úvahy, že by soud pouštěti se musil do politických otázek, a že by nebylo rozumno činiti rozdíl mezi mravností politickou a nepolitickou, a že pojem politické mrav-

nosti jest velmi nejasný, rozhodl se výbor pro řešení, jak jest obsaženo v nynějším zákoně, totiž že zvolený za ostatních podmínek pozbývá mandátu z diffamujících důvodů všeobecné mravnosti (Zpráva ústavního výboru k tomuto zákonu a řeč zpravodaje Dra Déřera na str. 3698. z r. 1920). Řešení toto jest nedůsledné a neodpovídá stěžejní zásadě Úst. listiny, podle níž lid jest jediným zdrojem veškeré státní moci v naší republice a že svrchovaný lid dává si svými orgány zákony. Zvolení poslanci jsou pak jedním z nejdůležitějších orgánů, které dávají zákony. Vůle svrchovaného lidu jeví se právě volbami. Zákon nezná projevu vůle nebo zlomku jeho mimo volby. Proto by důsledné provedení zásady, uvedené v § 1. Ústavní listiny a volebních rádech, jako součástkách této Ústavní listiny (§§ 33. a 19. Úst. list.), žádalo zbaviti zvoleného mandátu, přestali byti členem strany, na jejíž kandidátní listinu byl zvolen, zvláště když sám z ní vystoupil. Ponechati jednotlivci právo opustiti stranu byt i čestně, avšak zákonem nekontrovatelně, jest zvrácením oné zásady. Jestliže strana se zvrhne, jest případnou ochranou vůle voličstva rozpuštění sboru.

K výkladu zákonného ustanovení odst. b) § 13. zák. jest třeba rozřešiti pojem »strana«, pojem »příslušníka«, pojem »přestal býti příslušníkem« a konečně pojem »důvody nízké nebo nečestné«. Zákon sám pojmu »strana« neurčuje, vyjma to, že žádá, aby strana měla označení (§ 24. vol. zák. do posl. sněm. a obdobné ustanovení žup. vol. zák.) a také nepředpisuje organisace ani postupu při sestavení kandidátní listiny, ať, jak správně prof. Dr. Weyr vytyká, na organisaci stran a postupu při sestavení kand. listin spočívá celá soustava zastupitelská. Dlužno tudíž pojem strany vykládati podle běžného významu slova a úmyslu zákonodárce. Podle toho a podle §§ 24.—26. vol. zák. do posl. sněm. a obdobných ustanovení žup. vol. zák. rozumí se stranou dobrovolná kolektivita osob s určitým pojmenováním, která na základě určitých zásad, směrů, zájmů domáhá se ve veřejných záležitostech provedení tohoto programu. Aby strana měla určitou organisaci nebo reprezentaci, jmenovitě aby měla nějaké spolky a vyvíjela nějakou činnost, toho zákon nežadá, nemaje vymezení tohoto pojmu a tím méně ustanovení v těchto směrech. Ve všech těchto bodech je strana, pokud nepřestupuje zákon, svrchovaná, mohouc měniti jak program, tak pojmenování. Mimo tyto znaky, jimiž uplatňuje se strana jako celek na venek, má pravidelně strana, zvláště organisovaná, určitá pravidla, jež upravují poměr organisovaných příslušníků mezi sebou a k celku. Tato pravidla mohou dávatí straníku určitá práva a ukládati povinnosti, na př. dodržovati kázeň, býti příslušníkem spolku, klubu, platiti příspěvky atd., jichž zachovávání, zvláště u osob ve straně výše postavených (poslanců), může býti podmínkou příslušnosti ke straně. Pravidla tato určují také, jak se děje usnesení strany, kdo zastupuje stranu uvnitř a na venek, a kdo má výkonnou moc. Vůle strany pro-

jevuje se tedy u strany organisované řádným usnesením straníků nebo orgánů strany podle pravidel, která si strana dala. Při pojmu strany organisované dlužno rozeznávatí souhrn osob ve straně organisovaných a těch, které se stranou volí. Pouze vůle oněch, podle úmyslu zákona, rozhoduje. Důkazem toho jsou zejména slova §§ 9., 22., 24. a 25. vol. zák. do posl. sněm. a obdobných ustanovení žup. vol. zák. »zmocněnec volební strany« značící, že strana nějak sdružená, t. j. organisovaná, udělila plnou moc zmocněnci a pak též skutečnost, že strany, které byly v době uzákonění zákona o volebním soudě a voleb. řádů do Nár. shromáždění a žup. zastupitelstva, a které tudíž zákonodárci měli na mysli, vesměs byly organisovány. Klub není totožný se stranou, jest jen částí strany, leda, že by všichni příslušníci strany se scvrkli na příslušníky klubu.

Strany a skupiny neorganisované mají sice menší význam pro volby, o nichž zákon jedná, avšak nemohou býti z úvahy této vyloučeny. Stranami neorganisovanými rozuměti dlužno takové strany, které třebaš měly určitý program (na př. nespokojenci s vládou), nemají žádné organisace, representace, hlavně řádných pravidel, podle nichž se řídí. Podle zákona ovšem musí míti pojmenování. Vůlí strany takové rozuměti dlužno v pochybnosti usnesení nadpoloviční většinou — podle obdoby ústavních zákonodárných zásad a zákona o obecním a župním zřízení — straníků, svolaných přiměřenou cestou. Kdo je straníkem, a zda svolání bylo dostatečné, jest ovšem skutkovou otázkou. Strana neorganisovaná může se po volbách organisovati a platí pak o ní vše, co u strany organisované. Zda tato strana jest pak totožná s volební stranou, jest otázkou skutkovou.

Strana, chtějíc uplatnití při volbách do zákonodárných sborů a žup. zastupitelstev, musí předložiti kvalifikovanou kandidátní listinu podle § 21. vol. zák. do posl. sněm. a obdobného ustanovení žup. vol. zák., jejíž sestavení jest vnitřní záležitostí strany.

Poněvadž to zmíněným § 21. vol. zák. do posl. sněm. a obdobným ustanovením zakázáno není, naopak § 13. odst. 2. zák. mluví výslovně o volební straně, není o tom pochyby, že několik stran s příbuznými nebo různými programy může se spojití za tím účelem, aby předložily společnou kandid. listinu tvořice pak podle pojmu zákona jednu stranu (§ 21. vol. zák. do posl. sněm. »předloží strany kandid. listiny«). Hmotné a formální podmínky tohoto spojení stanoví pravidelně úmluva mezi stranami a nebylo-li by této, zajisté úmluva, že společnou kand. listinou budou se domáhati uplatnění při volbách, podržující při tom i na dále svůj program a případnou svou organisaci.

Příslušníkem strany jest pak občan, který dobrovolně přijímá a dodržuje zásady strany a její pravidla.

Pojmem »přestal býti příslušníkem strany« rozumí se, že příslušník buď výslovně, nebo konkludentními činy ze strany vystoupil a nebo z ní byl vyloučen. Je-li strana organisovaná a zvláště jsou-li

zvolení organisovaní v klubech, děje se výslovné vystoupení prohlášením v jakékoliv formě, že příslušník ze strany vystupuje. Není-li strana organisována, nebo děje-li se vystoupení konkludentními činy, nastane vystoupení tím, že příslušník vstoupí do jiné strany, nebo porušuje trvale a důsledně zásady a kázeň dosavadní strany atd.

Kdo jest oprávněn ze strany vyloučiti a z jakých důvodů, jest při organisované straně otázkou pravidel strany. Při stranách neorganisovaných rozhoduje vůle většiny volivších, zjištěná podle zásad shora uvedených.

Vystoupení nebo vyloučení z klubu neznamená ještě samo o sobě vystoupení nebo vyloučení ze strany, poněvadž strana jest více než klub a zákon o volebním soudě mluví jenom o straně (§ 13. zák.: »příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen«). Jestliže strana se rozštěpí na několik stran, rozhoduje vůle strany, zjištěná podle organisačních stanov strany, pravidelně většiny. Jestliže po volbách několik stran se spojí v jednu stranu, rozhoduje smlouva, kterou strany v té příčině uzavřely, a není-li této, vůle nové strany, zjištěná podle předešlého případu. Totéž platí u strany neorganisované, kdež rozhoduje většina. Jestliže strana po volbě změni poimenování, jest totožnost její otázkou skutkovou.

Samozřejmě platí obdobně totéž, jestliže několik stran před volbami spojilo se v jednu volební stranu.

Zvolený může přestati býti příslušníkem strany, totiž vystoupiti nebo býti vyloučen ze strany z různých důvodů, na př. že se mu nelíbí program nebo lidé program strany provádějící, že program poruší, nebo že se nechce podrobiti kázni, nebo dá se uplatiti druhou stranou, nebo že spáše trestný čin diffamující atd. Podle § 13. písm. b) zák. a nov. pozbývá zvolený teprve tehdy mandátu, když přestal býti z důvodů nízkých nebo nečestných příslušníkem strany. Vystoupení nebo vyloučení ze strany jest jedním ze znaků skutkové povahy § 13 písm. b) zák. a »z důvodů nízkých nebo nečestných«, druhým znakem, jak správně praví doc. Dr. J. Stránský ve své úvaze »K otázce ztráty poslaneckého mandátu výrokem velebního soudu«, uveřejněném v čísle VI. a VII. roč. 1923 Časopisu pro právní a státní vědu. První znak jest skutečností »přestal« vyčerpán a druhý znak jest příčina této skutečnosti. Teprve příčinné zabarvení této skutečnosti rozhoduje o ztrátě mandátu. Poměr mezi oběma znaky jest týž, jako v trestním právu poměr trestního fakta (na př. zabití člověka) k úmyslu pachatele nebo jeho kulposní vině, nebo ještě případněji výrok soudce podle § 3 zák. ze dne 31. IV. 1919, čís. 75. Sb. zák. a nař., odsuzujícího trestný čin k výroku jeho, že trestný čin byl spáchán z pohnutek nízkých a nečestných. Nesprávně proto rozhodl volební soud ve svém nálezu ze dne 23. VI. 1923, č. j. 383.123, že poslanec tím, že nedostál závazku, že složí v určitém případě mandát, a proto byl ze strany vyloučen, ztratil mandát z dů-

vodů nízkých a nečestných. Poslanec byl potrestán za vinu nekázně vyloučením ze strany, avšak tím není ještě zjištěno, že přečinu nekázně dopustil se z důvodů nízkých nebo nečestných. Nízkostí a nečestností rozuměti dlužno podle vykládacích pravidel porušení zásad všeobecné mravnosti, nikoliv mravnosti politické, jak mylně má zato prof. Dr. Weyr ve svém článku »K otázce ztráty poslaneckého mandátu« v Časopisu pro právní a státní vědu v čís. VIII., roč. 1923 a na str. 116 »Soustavy československého práva státního«. Pro výklad mravnosti politické, která jest ve smyslu společenském jiným pojmem než obyčejná mravnost, nemluví, jak nahoře uvedeno, ani zákon ani úmysl zákonodárce.

Dle zákona musily tu býti obě náležitosti, jak nízkost, tak nečestnost (§ 13b) zák. »nízkých a nečestných«; dle nov. stačí jedna nebo druhá z nich. Oba pojmy se nekryjí; to, co jest nečestné, není ještě samo o sobě nízké. Oba pojmy mají společný znak konání zla, majícího za následek ztrátu společenské bezúhonnosti a hanbu. U nízkostí jest tomu tak následkem vnitřního citění, u nečestností vzhledem ke světu, společnosti.

Zákon, pokud se týče novela, opustil dosavadní terminologii, které užil zejména v zákoně ze dne 31. I. 1919 sb. zák. a nař. »z p o h n u t e k nízkých a nečestných«, uživ slov »z d ů v o d ů nízkých nebo nečestných«. Poněvadž ze zákona nevychází, že by užil slova »důvodů« synonymně s pojmem »pohnutek«, dlužno oba pojmy rozlišovati. Důvod je širší pojem než pohnutka a značí netoliko psychologický moment konání, při němž uvědomělý důvod a účel padá v jedno, jak tomu jest u pohnutky, nýbrž i logický moment konání, jenž vede ku změně dosavadního stavu.

Ku 2. Zákon o župním zřízení rozšiřuje ústav řízení pro ztrátu mandátu ve trojím směru; jednak vztahuje se ústav tento také na členy župního výboru a komisí, jednak rozšiřuje důvody nevolitelnosti v technickém smyslu slova na veškeré důvody, pro něž člen župního zastupitelstva, župního výboru a komisí nemohl býti volen a za třetí uzákoňuje ústav obnovy řízení. Návrh a řízení týká se pouze členů oněch sborů, nikoliv náhradníků (§ 15. zák. o župním zřízení »členství« a písm. b) téhož zákona »člen«). Ústav neomezuje se pouze na ztrátu volitelnosti podle § 5. župního volebního zákona, nýbrž vztahuje se také pro volby do župních zastupitelstev na všechny případy nevolitelnosti podle § 6. župního volebního zákona a § 100. zák. o zřízení župním a pro volby do župního výboru a komisí na všechny případy nevolitelnosti podle § 55., pokud se týče 59. žup. voleb. zák. a § 100. zákona o župním zřízení a pro volby do župních komisí na nevolitelnost podle § 28. zákona o župním zřízení, poněvadž zákon v § 15., písm. b) župního zřízení nepraví nevolitelnost, nýbrž »nějaká okolnost, pro kterou by člen ani původně nebyl mohl býti volen.« § 15., písm. b) zmíněného zákona uvádí dva případy, ve kterých návrh podati a řízení zahájití lze: první,

»že vzejde nějaká okolnost«, kryje se s § 13a) zákona a druhý »do-datečně najevo vyjde nějaká okolnost« uzákoňuje obnovu řízení před volebním soudem, která podle praxe nejvyššího správního soudu i v jiných případech řízení před volebním soudem obdobně jest přípustna. Slovem »okolnosti« míní zákon zajisté okolnosti, nejen ve smyslu hmotných ustanovení o nevolitelnosti v netech-nickém smyslu, ale také i důkazy ve smyslu zásad řízení o obnovu v trestním a civilním řízení. Jest lhostejno, mohly-li býti tyto okol-nosti v řízení z úřední moci, nebo ke stížnosti oprávněnými, dříve býti uplatňovány.

§ 11.

Hmotné podmínky návrhu na prohlášení neslučitelnosti.

1. Zákonem o neslučitelnosti vyjádřen jest úmysl odstraňovati možnost cizích vlivů na členy zákonodárných sborů a brániti tomu, aby mohlo býti mandátu zneužíváno. Při tom hleděno k tomu, aby nebyl zamezen přístup osobám v životě hospodářském vynikajícím, kterých parlament potřebuje (vládní důvody). § 1. zák. ink. stano-vena jest zásada, že s členstvím v Nár. shromáždění není slučitelný poměr dodavatele nebo odběratele, pachtýře nebo propachtovatele ke státu, ústavu, podniku nebo fondu státnímu nebo státem spravo-vaného, nebo poměr věřitele vůči státu v tom smyslu, že posky-tuje státu nebo ostatním tu uvedeným ústavům, podnikům nebo fondům státním nebo státem spravovaným po živnostensku úvěr, nebo domáhá-li se člen Národního shromáždění, aby některý z po-měrů shora uvedených byl založen. Neslučitelnost oněch poměrů s mandátem vázána jest další skutkovou podstatou, totiž, že člen národního shromáždění jest vlastníkem podniku výdělečného nebo má účast ve vedení nebo správě podniku takového nebo účast ve vedení nebo správě jakéhokoliv sdružení na zisk zřízeného.

Podle toho neslučitelnost omezena jest pouze na členy národ. shromáždění, nikoliv náhradníky (§ 10. zák.). První podmínkou nes-lučitelnosti jest tudíž vlastnictví podniků výdělečných nebo účast na vedení a správě podniků takových nebo účast ve vedení nebo správě jakéhokoliv sdružení na zisk zřízeného. Ať zákon mluví v množném čísle »podniků výdělečných«, »správě jejich«, jest nepochybně, že dle úmyslu zákonodárce stačí jen jeden kvali-fikovaný podnik, jelikož není zákonodárného důvodu kvalifikovaného podnikatele v jednom závodě pardonovati. Tomu svědčí též slova téhož paragrafu »jakéhokoliv sdružení«. Jelikož zákon nerozeznává, jest lhostejno, zda podniky nebo sdružení jsou v tuzemsku nebo ci-zozemsku. Pojmem vlastnictví podniku dlužno rozuměti vlastnictví nikoliv v subjektivním slova smyslu podle § 354. vš. obč. zák., nýbrž ve smyslu objektivním, totiž majetnosti podle § 353 vš. obč. zák. Nevyžaduje se proto, aby k opodstatnění a důkazu pojmu »vlast-nictví« bylo třeba náležitostí podle vš. obč. zák., tudíž při deri-

vativním nabytí vlastnictví titulu a odevzdání, nýbrž stačí pravidelně zápis v živnostenský rejstřík podle § 145 živn. zák., ve výjimečných případech, zvláště při obcházení, skutečný stav, že člen Národního shromáždění, třebaš pod jiným jménem, skutečně ale pro sebe, podnik provozuje.

Zákon ink. mluví o vlastnictví, avšak nelze pochybovati, že nechtěl vyjmouti z neslučitelnosti též spoluvlastnictví výdělečného podniku, a to v jakékoliv formě práva, tedy skutečného spoluvlastnictví, society, formy podle zákona obchodního, nebo jiných zvláštních zákonů, pokud formou touto neztrácí se fysická osobitost a nevznikne právní osoba. Tato vzniká zejména u komanditních společností obou forem, u akciové společnosti, u tichého společníka, u výrobních a hospodářských společenstev, u společností s ručením omezeným, u právovarečných měšťanstev a spolků. Že zákon nechtěl vyjmouti spoluvlastnictví k výdělečným podnikům z neslučitelnosti, svědčí zřejmě prohlášený úmysl zákonodárce, jemuž by se přičilo, aby člen Národního shromáždění byl spolumajitelem kvalifikovaného podniku, v němž by společník nebo společníci měli pouze integrál. Že zákon nechtěl spoluvlastnictví vyloučiti z neslučitelnosti a podřaditi je pod pojem »účasti ve vedení a správě jejich«, nejlepším důkazem jest § 4. zák. ink., který ukázkou uvádí jen právnické osoby.

Rozeznávání podniků výdělečných od sdružení na zisk zřízeného, má nepochybně význam obmyšlené trvalosti podniků prvních proti kratšímu a příležitostnému trvání podniků druhých. K posledním patří zejména syndikáty podle čl. 266. obch. zák., obchody osob zakládajících akciovou společnost před jejím schválením a zanešením do obchodního rejstříku (čl. 211. obch. zák.) a podobné obchody osob zakládajících výrobní a hospodářské společenstvo (§ 8. zák. ze dne 9. 4. 1873, čís. 70. říš. zák.) a konečně obchody osob zakládajících společnost s ručením omezeným (§ 2. zák. ze dne 6. 3. 1906, čís. 58. ř. zák.).

Není třeba, aby podnik byl zapsán v živnostenském rejstříku, nebo aby vůbec podléhal živnostenskému řádu, jen když ze skutkových okolností jde najevo, že podnik jest výdělečný nebo na zisk zřízený. Tyto skutkové okolnosti mohou býti zjištěny třebaš jen z jediného obchodu se státem a ostatními právnickými osobami státu na roveň postavenými. V pojmu podniku výdělečného nebo sdružení na zisk zřízeného obsaženy jsou jednak podniky, jichž majitelé nebo reprezentanti mají kvalifikaci obchodníka podle čl. 4. obch. zák., jednak i neobchodníci (syndikát, zakladatelé akciových společností atd.), jednak i ti, kteří »obchodují« s nemovitostmi (na př. stavitelé) a konečně provozovatelé polního nebo lesního hospodářství, jen když podnik jest výdělečný nebo na zisk zřízený. Z těchto posledních důvodů vyloučeny jsou ze zák. ink. výrobní a hospodářská společenstva, pokud omezují se podle zákona pouze na svépomoc a »ob-

chodují« pouze se svými členy, dále podniky humaní, charitativní, výchovné a pod.

Účastí ve vedení nebo správě rozuměti dlužno netoliko úplně nebo částečné zastupování podniku, pokud dle zákona jako osoby právnické nebo osoby nesvéprávné zastupování potřebují, nýbrž i podniků jednotlivců nebo společností na základě smluvním, pokud zástupcům těmto svěřena jest rozhodující nebo spolurozhodující činnost správní, poněvadž zákon nerozeznává, z jakého důvodu účast ve vedení a správě podniku výdělečných jest. § 4. zák. ink. uvádí příkladmo členství v ředitelství, představenstvu, správní radě, jednatelském sboru, dozorčí radě, ve sboru revisorů a vedoucího úředníka. Tím ale není okruhu osob oněch vyčerpán. K osobám prvním patří nesporně též poručník nebo otec dětí majících kvalifikovaný podnik. K osobám smluvním patří zejména prokuristé, obchodní zmocněnci podle čl. 47. obch. zák., ředitelé a správcové velkostatků a pod., pokud jim svěřena ona moc. Obchodní pomocníci nebo osoby, jichž užívá se převážně k podřízeným úkonům, nebo osoby, které konají sice vyšší kupecké nebo zemědělské služby neadministrativní, na př. technické nebo účetní, nepatří k těmto osobám. U kategorie prvních osob jest nerozhodnuto, zda zastoupení odpovídá úplně zákonu, na př. zda representanti jsou zanešeni v obch. rejstříku, nýbrž rozhoduje skutečný stav, že mají účast ve vedení nebo správě podnikem trpěnou.

Další náležitostí skutkové podstaty jest, aby ony podniky nebo sdružení byly v poměru dodavatele nebo odběratele, pachtýře nebo propachtovatele ku státu, ústavu, podniku nebo fondu státnímu nebo státem spravovanému, nebo aby poskytovaly jim po živnostensku úvěr, nebo domáhaly se, aby některý z poměrů těchto byl založen. Ač zákon užívá slov »dodavatel« a »odběratel«, které mají podle zvláštního významu slov těch smysl smluvníka ohledně předání věcí movitých, jest podle úmyslu zákonodárce zřejmo, že zákon nechtěl vyjmouti dodavatele prací nebo zhotovitele díla, na př. podnikatele staveb. —

Pojem slov pachtýře a propachtovatele dlužno vykládati přesně podle § 1091 všeob. obč. zák., tudíž s vyloučením poměru nájemního a pronájemního. Poskytování úvěru státem, na př. na základě zak. ze dne 11. 3. 1920, čís. 166. sb. zák. a nař. (nabyvatelům půdy) sem nepadá.

Podle odst. 2. § 1. zák. ink. stanoveny jsou dvě výjimky ze shora uvedených ustanovení a to první v tom směru, že neslučitelností není, je-li poměr v odst. 1. uvedený upraven všeobecným předpisem, buď zákonem nebo podmínkami všeobecně platnými nebo napřed vyhlášenými, které umožňují i jiným zájemníkům, aby za stejných podmínek vstoupili v poměr obdobný. Tendence zákona jest jasná. Tam, kde jsou stejné podmínky pro všechny a člen Národního shromáždění vlivu svého nezneužívá — je-li tomu tak, nastupuje ustanovení § 3. zák. ink. — není státní zájem v nebezpečí. Nejprakti-

čtější případy, které sem spadají, jsou: eskomptování státních pokladních poukázek na základě zmocnění zákona za určitou stejnou úrokovou míru, pro všechny státní půjčky, zadávání dodávek drobným živnostníkům, poněvadž zadávky tyto dějí se na základě jednotně vykalkulovaných cen. Naproti tomu sem nespadá zadávání státních dodávek a prací podle zadávacího řádu (min. nař. ze dne 17. 12. 1920, čís. 677. sb. z. a nař.), poněvadž způsob zářávek ať veřejnou, ať omezenou soutěží, ať z volné ruky, neposkytuje jistoty, aby jednotlivec nezjednal sobě nebo podniku, který spravuje, výhod na úkor státu, jelikož podmínky, za nichž stát nabídku přijímá, i při veřejné soutěží nejsou stejné. Podle § 22. onoho nařízení není totiž výše nabídky rozhodující.

Druhou výjimkou jest, jde-li o podniky obcí nebo ústavů, které podle zákona nebo dle svých stanov požívají záruky obce. K podnikům posledním náleží zejména městské spořitelny, které jsou samostatnými právníckými osobami. Podniky zemské nebo župní sem tudíž nespádají.

2. Podle § 2. zák. ink. není slučitelné s členstvím v Národním shromáždění, poskytovatí stranám právní porady nebo právní zastoupení, nebo účinkovatí jako odborný poradce, jde-li o dodávky, odběr, pacht nebo úvěř po živnostensku poskytovaný právníckým osobám v § 1., odst. 1. zák. ink. uvedeným, leč by šlo o případy podle § 1., odst. 2. zák. ink. Účelem tohoto ustanovení jest zamezítí, aby člen zákonodárného sboru ve prospěch svého klienta nezneužíval svého vlivu v neprospěch státu. Neslučitelnost vztahuje se nejen na advokáty, notáře, nýbrž i na veřejné a soukromé agenty, zřízené dekretem dvor. kanc. ze dne 16. 4. 1833, čís. 8782, případně výnosem ministerstva ze dne 28. 2. 1863, čís. 2306 a konečně i na pokoutní písaře (§ 7. zák. ink.). Při tom jest hostejno, zda osoby tyto zastupují bezplatně, třebaš jako zástupci chudých, nebo za odměnu. Na soudce, kteří podle zákona jsou povinni poskytovatí stranám porady a právní zastoupení, se ustanovení toto nevztahuje, poněvadž jest to jejich úřední povinností, při níž stranictví není věrojatno. Slovo »stranám« vykládatí dlužno podle zřejmého úmyslu zákonodárce i v čísle jednotném. Totéž platí i ohledně odborného poradce. Tento nesmí býti v poměru zástupce ke klientovi. Naproti tomu není překážky, aby jak právní tak techničtí poradcové byli zástupci nebo poradci státu nebo znalci nebo tlumočníky atd. úřady jmenovanými při poměrech v § 1. uvedených. Tomu svědčí znění zákona a zejména úvaha, že v těchto činnostech není zpravidla nebezpečí stranickosti.

Ač zákon mluví pouze o pachtě, není pochyby, že ustanovení toto platí také při propachtování, jelikož není zákonodárného důvodu v tomto případě neslučitelnost vyloučítí.

3. Další případ neslučitelnosti uvádí § 3. zák. ink. vyslovující zásadu, že vlastnictví nebo účast ve vedení a správě jakéhokoliv podniku nebo sdružení jest neslučitelné, jestli by člen Národního

shromáždění zneužíval svého mandátu ku svádění nebo nepřipustnému vlivu u činitelů, kteří jsou mimo podnik a sdružení, ale mají v daném případě na zájmu jeho rozhodující nebo podstatný vliv, nebo jestliže člen Národního shromáždění vědomě trpí, aby osoba třetí zneužívala jeho mandátu způsobem zde uvedeným. Účelem tohoto ustanovení jest prohlásiti neslučitelným zneužívání mandátu u činitelů, kteří mají rozhodující vliv při dodávkách nebo spolupůsobí při takovém rozhodování na zájmu dotyčného podniku tím, že mohou mu opatřiti zvláštní výhody, nebo mohou poškoditi schopnost jiných podniků. Podle tohoto paragrafu jest lhotejno, zda podnik jest výdělečný nebo na zisk zřízený («jakéhokoliv podniku»). Neslučitelnost vztahuje se opět jen na podniky, v nichž jest člen Nár. shromáždění účasten. Intervence ve prospěch podniků jiných, podle § 22., odst. 2. úst. listiny zakázána, tvoří podle § 7. zák. ink. neslučitelnost, jestliže zakročení ve prospěch osoby třetí provádí se s úmyslem opatřiti někomu jinému nebo sobě zvláštní a nepřiměřené osobní výhody. Toto ustanovení týká se pouze členů Národ. shromáždění v první větě odst. 2. § 22. ústavní listiny uvedených, jimž intervence taková jest vůbec zakázána. Neslučitelnost osob, u nichž zakročování u veřejných úřadů patří k výkonu jich pravidelného povolání, upravena jest § 6. zák. ink. Poněvadž osobám k tomu neoprávněným intervenovati pro jiné za odměnu jest zakázáno a tvoří přestupek pokoutního písarství, dlužno »zvláštní a nepřiměřenou výhodou« rozuměti vše, co přesahuje míru hotových vydání, poněvadž pokoutní písarš nemá ani práva na náhradu za zmar času.

Pojmem »svádění« rozumí se jakéhokoliv působení na vůli; »nepřipustný vliv« jest více než svádění, jest to zejména vyhrůžka, nátlak, slib atd. Pod pojmem »činitelů« dlužno rozuměti netoliko státní úředníky, nýbrž i jiné osoby, které mají v paragrafu tomto uvedený vliv. »Vědomě trpí« jest nejen tehdy, když člen Národního shromáždění, věda o tom, že osoba třetí zneužívá mandátu způsobem uvedeným, mlčí a nezakročí, nýbrž i tehdy, když se člen Národního shromáždění domluví s osobou třetí.

4. Podle § 5. zák. ink. není slučitelnou zprostředkovati za přímý nebo nepřímý hmotný prospěch obchodní styk s právníckými osobami v § 1. uvedenými. »Zprostředkovati« rozumí se podle běžné teorie a praxe seznámiti dvě smluvné strany za účelem uzavření smlouvy. Zákon nerozeznává, zda zprostředkování jest živnostenské, trvalé či nahodilé. »Obchodním stykem« rozuměti dlužno veškerá smluvní jednání, nikoliv pouze čistě obchodní ohledně movitostí neb nemovitostí. Nelzeť podle úmyslu zákonodárce, jmenovitě vzhledem k § 1. zák. ink. pochybovati o tom, že zákon nechtěl vylučovati kvalifikované zprostředkování koupě a prodeje nemovitostí nebo zprostředkování pachtu a propachtu z neslučitelnosti, zvláště když některé státní ústavy se zabývají jen s nemovitostmi. Slova »obchodní« užito jest ve smyslu běžném netechnickém. Jako

markantní případ uvádím propachtování podkarpatských lesů za účelem kácení dříví. Teorie i praxe civilní, jinak trestní, subsumuje toto právní jednání pod dojemem pachtu (jako na př. pacht louky), nikoliv koupě.

5. Konečně podle § 6. zák. ink. není slučitelnou vykonávati povolání nebo zaměstnání ať hlavní, ať vedlejší, způsobem, jímž se zneužívá mandátu k získání odměn, jinak za obdobný výkon neobvyklých. Zákon předpokládá samozřejmě povolání nebo zaměstnání zákonem přístupné, nikoliv tudíž na př. pokoutní písařství (důkaz: slova »jinak za podobný výkon v onom povolání neobvyklých«) a slučitelné s členstvím Národního shromáždění, avšak nepřipouští z důvodů cti a vážnosti členů Národního shromáždění a všeobecné mravnosti zneužívání mandátu za účelem nepřiměřeného obohacování. Ke skutkové podstatě netřeba, aby člen Národ. shromáždění dostal takovou odměnu, nýbrž stačí, aby ji požadoval (»k získání« a odst. 2. téhož paragrafu »požádá«) a to i ve formě zastřené, třeba ve prospěch osoby třetí. Podle odstavce 2. téhož paragrafu může býti ustanoveno, které orgány určí obvyklost odměn a to takovým způsobem, aby člen Národního shromáždění mohl se o obvyklosti odměn přesvědčiti dříve, než za odměnu požádá.

6. Na předsedy obou sněmoven, kteří jsou ostatně podrobeni všem ustanovením zákona ink., rozšiřuje § 8. zák. ink. důvod neslučitelnosti stejně, jak podle § 74. ústavní listiny na členy vlády, totiž že nesmějí býti členy představenstva nebo dozorčí rady, ani zástupci akciové společnosti, společnosti s ruč. omezeným a zapsaných společenstev, pokud tyto společnosti nebo společenstva se zabývají činností výdělkovou. Výpočet tento jest taxativní. Pojem »zástupce« zahrnuje každého plnomocníka, nikoliv jen právního, a dále nejen singulárního, nýbrž i kolektivního.

(Dokončení.)